

РОЛЬ МУЗИКИ В СЦЕНІЧНИХ ПОСТАНОВКАХ ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ

Іваненко О. А.

ВСТУП

Музика відіграє надзвичайно важливу роль у сценічних постановках драматичного театру, оскільки допомагає створювати атмосферу, підкреслювати емоційний стан персонажів, розкривати тематику п'єси та посилювати вплив вистави на глядача. Починаючи від античних драм і до сучасних експериментальних постановок, музика є невід'ємною частиною театрального мистецтва, адже сприяє глибшому зануренню в сюжет й зміст п'єси та робить сценічне дійство більш живим і переконливим.

Розуміння ролі музики в театральному мистецтві дозволяє не тільки зберігати традиції, а й розширювати можливості сценічного вираження. У драматичному театрі музика виконує не лише декоративну функцію, але й стає важливим драматургічним засобом, що допомагає розкрити внутрішній світ персонажів, підсилює емоційний вплив на глядача та створює атмосферу вистави. Вона створює особливу атмосферу, підсилює емоційний вплив на глядачів, допомагає розкрити характери персонажів та передати глибину їхніх переживань. Завдяки музиці вистава набуває цілісності й гармонійності, що сприяє його естетичному сприйняттю. Без неї вистава могла б втратити значну частину своєї емоційної виразності та драматичної напруги.

Однією з основних функцій музики в театрі є створення певного настрою. Вона може занурити глядача у світ трагедії чи комедії, передати напруження або легкість сцени. Наприклад, драматичні моменти часто супроводжуються глибокими та повільними мелодіями, які допомагають глядачеві співпереживати героям, тоді як комедійні епізоди підкреслюються швидкими, веселими ритмами, що додають динаміки та легкості. Музика може посилювати моменти страху, радості, тривоги чи піднесення, таким чином впливаючи на емоційний стан глядачів.

Крім того, музика у драматичному театрі може виконувати ритуальну функцію, особливо у виставах, що відображають міфологічні або історичні сюжети. У деяких театральних традиціях, таких як японський театр або давньогрецький театр, музика була невід'ємною частиною дійства і виконувала структурну роль у розвитку сюжету.

Також в театрі важливу роль відіграє взаємодія музики з іншими елементами сценічного мистецтва – світло, декорації, акторська гра. Адже вдале поєднання цих складових робить виставу значно виразною та глибокою. Наприклад, драматичний монолог може бути підсилений тихою, майже непомітною музичною темою, що створює ефект занурення у внутрішній світ персонажа. А в кульмінаційних сценах музика може допомагати створювати напруження, яке тримає глядачів у постійному очікуванні розв'язки.

Сучасний театр активно використовує технологічні досягнення для посилення ролі музики у виставах. Використання багатоканального звуку, електронної музики, інтерактивних аудіосистем дозволяє розширити можливості звукового оформлення спектаклів, створюючи ще більший ефект присутності. У поєднанні з іншими аудіовізуальними технологіями музика може не лише підсилювати драматичний ефект, але й формувати новий вид театрального мистецтва, що занурює глядача у виставу на ще глибшому рівні.

Крім того, в сучасному театрі дедалі частіше використовуються експериментальні форми поєднання музики з драматичною дією. Наприклад, інтерактивні вистави, де музика реагує на рухи акторів або змінюється в залежності від реакції публіки, стають популярними та відкривають нові можливості для театального мистецтва. Це розширює традиційні уявлення про роль музики в драматичному театрі та дозволяє експериментувати з новими формами подачі матеріалу.

Отже, музика в драматичному театрі не є лише фоновим елементом. Вона виконує низку важливих функцій: підсилює емоційний вплив, формує атмосферу, допомагає розкривати характери персонажів, створює історичний чи культурний контекст вистави та взаємодіє з іншими елементами сценічного мистецтва. Вона також може бути інтерактивною, живою та експериментальною, що відкриває перед театром нові художні можливості. Саме завдяки музиці драматичний театр отримує свою унікальну емоційну виразність та художню цілісність, роблячи кожную постановку незабутньою для глядача.

1. Роль музики в театрі: історичний аспект

Музика відігравала важливу роль у театрі з найдавніших часів, будучи невід'ємною частиною сценічних вистав. Її значення особливо велике в античних театрах Стародавньої Греції та Риму, де вона виконувала не лише естетичну, але й ритуальну, емоційну та оповідну функції¹.

¹ Аристотель. Поетика. Харків : Фоліо, 2018. 160 с.

У Стародавній Греції театр був тісно пов'язаний з релігійними культурами, зокрема зі святами на честь бога Діоніса. Музичний супровід вистав здійснювався головним чином за допомогою хору, який відіграв центральну роль у драматичних постановках². Хор не лише коментував події п'єси, але й задавав ритм всьому дійству, передаючи емоції через мелодію та ритмічні рухи. Використовувалися такі інструменти, як авлос (духовий інструмент) і кіфара (струнний інструмент), які допомагали створювати потрібну атмосферу. Хор також взаємодіяв з акторами, допомагаючи розвивати сюжет і поглиблювати емоційний зміст сцени.

У стародавньоримському театрі музика також залишалася важливим елементом вистав, особливо у комедіях та трагедіях. Римляни перейняли багато театральних традицій у греків, але розширили використання музичних інструментів, зокрема труб, лір і органу. Крім того, у римських театральних постановках часто використовувалися ударні інструменти, які підкреслювали драматичні моменти або комічні епізоди. Музика супроводжувала не лише театральні вистави, а й циркові вистави, гладіаторські бої та пантоміми, створюючи ефект драматизму та підсилюючи сприйняття того, що відбувається.

Крім античної Греції та Риму, музика в театрі відігравала значну роль і в давньосхідних культурах, зокрема в єгипетському, індійському та китайському театрах. У Стародавньому Єгипті музичний супровід використовувався для ритуальних вистав, які часто включали танці, спів і драматичні сцени. Індійський театр, зокрема в традиції санскритської драми, поєднував музику, пісні та хореографію, щоб передати емоційні стани героїв. Китайський театр, особливо пекінська опера, широко використовував музику для створення характерних образів персонажів, використовуючи спеціальні музичні мотиви для вираження емоцій.

У середньовічному європейському театрі музика також відігравала важливу роль, особливо в містерійних драмах, які розповідали біблійні історії. В епоху Відродження розвиток театру привів до активного використання музичних творів у спектаклях, що стало передумовою для виникнення опери як жанру. Театральні постановки цього періоду часто включали оркестровий супровід, хори та вокальні номери, що дозволяло зробити вистави ще більш виразними.

Таким чином, у давні часи музика в театрі була не просто доповненням до дії, а її найважливішою частиною. Вона допомагала передавати емоції, підтримувати ритм сценічного дійства та підсилювати драматичний ефект. Без музики античний театр не зміг би

² Брокетт Оскар Г., Гілді Франклін Г. Історія театру. Київ : Літопис, 2014. 730 с.

так глибоко впливати на глядача, передаючи йому всю палітру почуттів, закладених у постановці. Від найперших ритуальних вистав до розвинених театральних форм античності, музика залишалася ключовим елементом, що допомагав створювати незабутні сценічні образи та робити вистави яскравими і вражаючими для глядачів.

Музика в театрі в період Середньовіччя та Відродження. Музика завжди була невід'ємною частиною театального мистецтва, виконуючи не лише естетичну, а й функціональну роль. Вона допомагала передавати емоції персонажів, створювати атмосферу та підсилювати драматичний ефект. У період Середньовіччя та Відродження музика в театрі зазнала значних змін, що відображало загальний розвиток культури та суспільства.

Середньовічний театр тісно пов'язаний із релігією, оскільки в той час церква відігравала головну роль у культурному житті Європи. Вистави мали здебільшого релігійний характер і були частиною літургійних обрядів. Одним із найпоширеніших жанрів був містерійний театр, який зображував біблійні сцени та життя святих. Музика в цих виставах виконувала важливу роль. Хори, які співали григоріанський хорал, супроводжували сценічні дії, надаючи їм урочистості та підкреслюючи сакральний характер подій. Окрім хорового співу, використовувалися прості мелодії, що виконувалися на органі, лютні та флейті.

Згодом середньовічний театр почав виходити за межі церковних обрядів. З'явилися світські театральні жанри, такі як фарси та інтермедії, що поєднували музику, пісні та танці.

Епоха Відродження принесла з собою значні зміни у всіх сферах мистецтва, і театр не став винятком. Ренесансний театр орієнтувався на відродження античних традицій, включаючи використання музики як невід'ємного компонента драматичних вистав. Одним із визначних явищ епохи Відродження стало виникнення опери, яка поєднала драматичне мистецтво з музикою. Перші оперні постановки, такі як «Дафна» Якопо Пері (1598) та «Еврідіка» (1600), заклали основу для розвитку нового жанру³.

Музика у театрі періоду Середньовіччя та Відродження сприяла емоційному заглибленню глядачів у сценічне дійство. Вона допомагала підкреслити емоції персонажів, посилити драматичний ефект і створити атмосферу вистави.

Таким чином, музика у театрі періоду Середньовіччя та Відродження була не лише допоміжним елементом, а й важливою складовою драматичного мистецтва, оскільки сприяла розвитку сценічного дійства,

³ Haar J. Essays on Italian poetry and music in the Renaissance, 1350-1600, Berk. [a. o.], 1986. 272 p.

надавала виставам емоційної глибини та допомагала створювати незабутні образи.

Роль музики в театрі в епоху бароко та класицизму. В епоху бароко та класицизму музика в театрі зазнала значних змін, перетворившись на один із ключових засобів художньої виразності. Бароко відзначалося пишнотою, емоційною експресією та складністю музичних форм, тоді як класицизм прагнув до гармонії, простоти й природності. У цьому творі розглянемо роль музики в театральному мистецтві цих двох періодів, її особливості та вплив на розвиток драматичного мистецтва⁴.

Бароко (XVII – середина XVIII століття) характеризується розкішшю, контрастністю, експресивністю й увагою до деталей. Ці риси простежуються й у театральному мистецтві того часу, де музика відігравала важливу роль у формуванні загального художнього образу⁵.

Одним із найважливіших досягнень барокової епохи стало становлення опери. Вона поєднувала музику, спів, драматичне мистецтво та сценографію, створюючи грандіозні спектаклі. Найбільш видатними композиторами барокової опери були Клаудіо Монтеверді, Генріх Шютц, Жан-Батіст Люлі, Гендель та Вівальді. Наприклад, опера Монтеверді «Орфей» (1607) стала однією з перших великих опер, що продемонструвала здатність музики передавати глибокі емоції⁶.

У бароковому театрі оркестр відігравав не лише супроводжуючу роль, а й допомагав підкреслити драматичні моменти. Важливим елементом стало використання *basso continuo* – постійного басу, що створював гармонічний фундамент для вокальних партій. У барокову епоху особливе значення мали італійська та французька оперні школи. Італійська опера-серія мала чітку структуру й акцентувала увагу на вокальних здібностях співаків. Французька опера, навпаки, надавала більшої уваги танцювальним елементам та драматичному розвитку.

Класицизм (друга половина XVIII століття) орієнтувався на гармонію, врівноваженість і логічність. У музиці цей стиль виявився через прозору структуру, ясність мелодії й симетричність форми. У театральному мистецтві це знайшло своє відображення у зміні підходу до музичного супроводу. Крістоф Вільгальд Глюк здійснив реформу опери, прагнучи зробити її більш драматичною та природною. Він зменшив роль віртуозних арій, надавши більшої уваги загальному розвитку сюжету. Його опера «Орфей і Еврідіка» (1762) є яскравим прикладом нового підходу до оперного мистецтва.

⁴ Taruskin, R. *History of Western Music: Music of the Seventeenth and Eighteenth Centuries*. Oxford University Press, 2009. 512 p.

⁵ Hertz, D. *Music in European capitals: Gallant Style, 1720-1780*. W. W. Norton & Company, 2003. 432 p.

⁶ Carter, T. *Monteverdi Musical Theater*. Yale University Press, 2005. 284 p.

Музика в театрі епохи бароко та класицизму відігравала надзвичайно важливу роль, формуючи емоційний фон вистав, підкреслюючи драматизм та створюючи художню цілісність. У бароко музика була засобом пишного і розкішного виразу, тоді як у класицизмі вона стала більш стриманою, гармонійною й логічною. Обидві епохи зробили вагомий внесок у розвиток театрального мистецтва, заклавши основу для майбутніх музичних і драматичних інновацій.

Роль музики в театрі в період Романтизму. Романтизм, який охоплює кінець XVIII – середину XIX століття, став епохою великих змін у мистецтві, зокрема в музиці та театрі. Основними характеристиками цього періоду стали емоційна експресія, індивідуалізм та прагнення до передачі глибоких почуттів. Музика в театрі відігравала вирішальну роль у створенні емоційного впливу на глядача, посиленні драматичного ефекту та розширенні виразних можливостей сцени⁷. Епоха Романтизму принесла значні зміни у використанні музики на сцені. Оркестр став більш розширеним, з'явилися нові темброві можливості, а гармонічна мова музики стала багатшою та експресивнішою⁸.

Композитори почали більше уваги приділяти створенню лейтмотивів – музичних тем, що асоціювалися з конкретними персонажами чи подіями. Це нововведення дозволило глибше розкривати характери та внутрішній світ героїв. Музика також почала відігравати важливу роль у побудові сценічної атмосфери. Композитори звертали увагу на звукові ефекти, що допомагали створити відповідний настрій, наприклад, за допомогою грому, вітру або дзвонів.

Таким чином, музика стала не лише супроводом дії, а й невід'ємним елементом загального художнього задуму.

Розвиток інструментальної музики сприяв вдосконаленню театральних постановок, зокрема через удосконалення оркестровки та розширення можливостей окремих інструментів. Зростання ролі симфонічного оркестру вплинуло на ускладнення партитур, використання контрастних динамічних ефектів і розширення гармонічного словника⁹.

Однією з визначальних рис музичного романтизму стало використання народних мотивів. Композитори почали активно звертатися до національних традицій, включаючи фольклорні мелодії та ритми у свої твори. Це дозволило створити більш глибокі та виразні образи персонажів і передати особливу атмосферу певного регіону чи історичної епохи.

⁷ Сокаль О. Музичне мистецтво романтизму. Київ: Музична академія, 2015. 312 с.

⁸ Петренко В. Оркестрова музика XIX століття. Львів: Видавництво ЛНМА, 2010. 256 с.

⁹ Лисенко М. Симфонічне мистецтво романтизму. Одеса: Видавництво ОНМА, 2013. 280 с.

Одним із найважливіших напрямків музичного театру романтизму стала опера. У цей період з'явилися нові типи опер, які виходили за рамки традиційних класичних форм. В Італії розвивалися традиції бельканто, що знайшли своє вираження у творчості Джоаккіно Россіні, Вінченцо Белліні та Гаetano Доніцетті. Їхні опери відзначалися красою мелодій, віртуозністю вокальних партій і глибокими емоціями¹⁰.

Досить вагомий вклад у розвиток романтичної опери був внесений видатним німецьким композитором Ріхардом Вагнером, який створив концепцію «музичної драми»¹¹. Такі широковідомі опери, як «Трістан та Ізольда», «Перстень Нібелунга» та «Лоенгрін» стали еталоном синтезу музики, драми та сценічного оформлення.

Також у Франції в цей період розвивалася грандіозна опера, представлена творчістю таких композиторів, як Джакомо Мейєрбер та Гектор Берліоз. Їхні твори поєднували видовищність, масштабність й новаторські музичні ідеї¹².

Музика в театрі епохи Романтизму відігравала ключову роль щодо формування художнього образу сценічних постановок, адже в творах передавалися глибокі почуття, які собою збагачували драматичне мистецтво. Розвиток опери даної епохи – це початок впровадження лейтмотивів, нових оркестрових можливостей та експресивності гармоній, що зробили музику важливим засобом виразності, а, головне, й суттєво вплинуло на подальший розвиток театрального мистецтва.

Роль музики в театрі у 20-му та 21-му століттях. Музика в театрі протягом століть була невід'ємною частиною художнього вираження, впливаючи на атмосферу, емоції та загальне сприйняття вистави. У 20-му та 21-му століттях музика відіграла особливо важливу роль у розвитку театральних форм, зокрема завдяки інноваціям у музиці, звуковому оформленні та інтеграції нових технологій.

20-те століття стало періодом значних змін у театральній музиці. Одним із ключових моментів цього періоду була інтеграція музики з театром, що не обмежувалася лише супроводом дії, але ставала важливою складовою драматургії. Більше того, з появою нових стилів і течій у музиці, таких як модернізм, експресіонізм, авангард та мінімалізм, музика в театрі зазнала великих змін.

Експресіонізм у музиці і театрі був тісно пов'язаний з ідеєю висловлення індивідуальних почуттів, часто екстремальних і

¹⁰ Іванова Л., Куколь Г., Черкашина М. Історія опери. Західна Європа. XVII–XIX століття : навч. посібник. Київ : Заповіт, 1998. 384 с.

¹¹ Гончаренко П. Вагнерівська музична драма. Київ : Видавництво КНУКіМ, 2016. 220 с.

¹² Дмитрієв В. Французька музика XIX століття. Харків : Видавництво ХНУМ, 2014. 276 с.

суперечливих. Вистави, в яких використовувалася експресіоністська музика, мали часто дистонічний характер, із сильною емоційною насиченістю. Яскравим прикладом цього є п'єси і музика Арнольда Шенберга та Альбана Берга, які вплинули на театральне музичне оформлення того часу.

Авангард 20-го століття зробив значні зміни щодо сприйняття музики на сцені. Завдяки таким композиторам, як П'єр Шеффер, Карлхайнц Штокхаузен та інші, експериментували з новими звуковими техніками та формами, що знайшли своє відображення у театральних постановках того часу. Важливим аспектом авангардних вистав була ідея деконструкції традиційних музичних форм, що сприяло створенню більш інноваційних та експериментальних театральних практик.

Також в цей час музика відігравала важливу роль й в українському театрі. Саме в цей період театральне мистецтво почало свій активний розвиток, а разом з ним стала ще більш значущою й роль музики у театральних постановках. Одним з важливих аспектів використання музики у театрі була її здатність передавати емоції та атмосферу вистави. Завдяки музичному супроводу актори могли краще виразити свої почуття та перейняти глядачів. Музика допомагала створювати певний настрій у постановці, доповнювала сюжет і допомагала передати основну ідею вистави. Українські композитори, які творили в цей час володіли неабиякими талантами, адже створювали музику спеціально для театральних вистав. Їх твори не лише доповнювали дію на сцені, а й ставали окремим видом мистецтва, яке могло вразити слухачів навіть поза межами театру.

З початком 21-го століття роль музики в театрі значно змінилася завдяки новітнім технологіям і багатому розвитку різних стилів та жанрів. Музика стала ще більш індивідуалізованою й гнучкою, що дозволило створювати нові форми театру. Сучасні технології значно змінили підхід до використання музики в театрі. Використання електронної музики, звукових інсталяцій, відео-артів та інтерактивних технологій стало досить популярним у сучасних театральних постановках. Вистави стали більш інтерактивними, де глядачі не просто спостерігали за дією, а й взаємодіяли з нею через інтерактивні технології.

У сучасному театрі, зокрема в таких напрямках, як фізичний театр, музика виступає частиною загальної тілесної виразності. Танець, фізичні вправи, жест і звукові ефекти одночасно працюють для створення цілісного художнього простору. Музика в таких виставах часто супроводжує тілесну виразність, додаючи драматичного напруження та емоційної глибини.

Завдяки популяризації мюзиклів та інтерактивних театральних вистав, музика стала ще більш доступною для широкої аудиторії. Мюзикли, такі як «*Les Misérables*», «*The Phantom of the Opera*» і «*Hamilton*», демонструють, як музика може слугувати основним елементом для розвитку сюжету, характерів та емоційних переживань персонажів.

Музика в театрі 20-го і 21-го століть розвивалася паралельно з культурними, соціальними та технологічними змінами. Від класичних опер і балетів до інноваційних експериментів із звуками та новими технологіями, музика зберігала свою важливу роль у створенні атмосфери, розвитку сюжету та вираженні емоцій на сцені. У майбутньому можна очікувати ще більших інновацій і синтезу різних художніх форм, де музика залишатиметься одним з основних інструментів театрального вираження.

2. Музика як засіб емоційного впливу в театральній виставі

Значення музичного оформлення в театрі неможливо переоцінити. Воно допомагає творцям вистав виразити свої художні задуми, а глядачам – повною мірою зануритися у світ сцени. Саме тому музичне оформлення продовжує залишатися важливим елементом театрального мистецтва, який змінюється, розвивається і відображає сучасні культурні тенденції.

Музичний супровід у театрі – це не просто доповнення до вистави, а потужний засіб розкриття характеру персонажів, передавання їхніх емоцій і навіть передбачення майбутніх подій. Лейтмотиви, емоційні зміни в мелодіях і музичні контрасти допомагають глядачам краще розуміти внутрішній світ героїв і занурюватися в атмосферу спектаклю. Завдяки правильно підібраній музиці театр отримує ще одну мову – мову звуків, що здатна торкнутися найглибших почуттів глядачів та зробити виставу справді незабутньою.

Визначні театральні постановки часто мають унікальні музичні теми, які стають впізнаваними та асоціюються із сюжетом. Наприклад, у класичних трагедіях використовується симфонічна музика, яка сприяє глибшому зануренню у події, тоді як у сучасному театрі нерідко застосовуються експериментальні звукові рішення¹³.

Особливо значущими є моменти, коли музика інтегрується у сам сюжет, виконуючи не лише фонову роль, а й стаючи невід'ємним компонентом драматургії.

¹³ Левченко М. В. Симфонічна музика у драматичному театрі. Дніпро: Культура і мистецтво, 2019. 310 с.

Окремо варто зазначити значення живого виконання музики у виставах. Живий оркестр або ансамбль додає неповторної атмосфери та унікальності кожному показу, адже навіть протягом однієї вистави звучання може змінюватися залежно від настрою виконавців і глядацької реакції. Це створює ефект неповторності та додає ще більшої взаємодії між музикантами, акторами та публікою.

У деяких театральних постановках музика виконується наживо, що додає виставі неповторної енергетики та емоційної глибини сценічним подіям і, таким чином, безпосередньо впливає на глядачів, викликаючи у них ще більший емоційний відгук. Використання оркестру або сольних музичних партій може значно посилити драматичний ефект, забезпечуючи неповторну атмосферу театральної вистави.

У сучасному театрі дедалі частіше оркестр або ансамбль можуть виконувати композиції безпосередньо під час вистави, створюючи більш живий і непередбачуваний ефект, особливо у драматичних сценах. Виконання музики наживо дозволяє варіювати темп і динаміку відповідно до гри акторів, що робить виставу більш органічною, гнучкою та емоційно насиченою. Крім того, жива музика може взаємодіяти з акторською грою в реальному часі, а в деяких постановках актори можуть самостійно виконувати музичні номери, що створює особливий ефект присутності та дозволяє глядачам відчувати безпосередню енергетику виконавців¹⁴.

Також під час театральних вистав активно використовується записана музика для відтворення фонового звучання, звукових ефектів та атмосферних мелодій. Така музика дає можливість використовувати електронні та синтетичні звуки, яких складно досягти в живому виконанні, особливо це потрібно в фантастичних та експериментальних постановках, де необхідні унікальні звукові рішення.

Фонова музика дозволяє використовувати широкий спектр звукових ефектів і композицій, які можуть супроводжувати ключові моменти вистави, підкреслюючи напругу, романтику або комізм сцени. Сучасні технології дають змогу інтегрувати музику з іншими аудіовізуальними ефектами, створюючи більш глибоке занурення у виставу а також використовувати складні аранжування, що збагачує музичну палітру постановки.

Таким чином, це дозволяє режисерам використовувати фонову музику як спосіб контрасту між сценами для створення різних настроїв та емоційних переходів, а головне, дає можливість точно передати звукову концепцію вистави.

¹⁴ Фількевич Г.М. Музика в драматичному театрі. Київ : КДІТМ, 2004. 72 с.

Крім того у драматичних виставах можуть використовуватися короткі музичні вставки, які доповнюють настрій сцени, а також допомагають зберігати цілісність постановки та пов'язувати різні сцени між собою. Музика також допомагає підкреслити драматичні моменти, а персонажі можуть висловлювати свої почуття через пісні, що додає постановці емоційної виразності.

У багатьох виставах музика використовується у вигляді лейтмотивів, які можуть бути як головними темами вистави, так і другорядними музичними вставками, що підкреслюють характер героя чи важливість події. Для кожного персонажа може бути створений свій музичний мотив (лейтмотив), який допомагає глядачам краще зрозуміти його характер, почуття та переживання. Окремі музичні теми можуть бути пов'язані з певними персонажами, відображаючи їхній характер, внутрішній світ і розвиток протягом вистави. Наприклад, у комічних персонажів музика може бути легкою та грайливою, а у негативних – темною, загрозливою, що підкреслює їхню небезпеку або злісність.

Використання одного й того ж мотиву в різних варіаціях дозволяє глядачеві у відповідний момент підсвідомо відчувати певні емоції та краще сприймати розвиток сюжету. Тому використання лейтмотивів дозволяє глядачам краще розуміти сюжет та передбачати майбутній розвиток подій, а також створює емоційну єдність вистави та роблять персонажів більш впізнаваними для аудиторії¹⁵.

У сучасному театрі для створення музичного супроводу активно використовуються новітні технології. Завдяки таким інноваціям музика стає не просто фоновим елементом, а активною складовою сценічного дійства та дозволяє створювати незвичайні звукові світи. Електронні звуки, багатоканальна аудіосистема та інтерактивна музика дозволяють глибше впливати на сприйняття глядача. Сучасні цифрові технології дозволяють змінювати музику в режимі реального часу відповідно до дій акторів або реакції аудиторії, що створює унікальний ефект занурення. Це може бути як підкреслення певних подій (наприклад, грім або шум міста), так й для створення абстрактних звукових ландшафтів, які формують певну атмосферу та занурюють глядача у світ вистави. На сьогодні активного поширення набуває використання штучного інтелекту в театральній сфері, особливо під час створення унікальних рішень у музичному супроводі для вистав. Це відкриває абсолютно інший рівень можливостей для експериментів з засобами

¹⁵ Брехт Б. Про мистецтво театру. Київ : Мистецтво, 1977. 366 с.

музичної виразності, що дозволяє створювати унікальні звукові ефекти та нестандартні гармонійні рішення¹⁶.

Крім того, сучасні технології дозволяють композиторам та звуко-режисерам експериментувати з об'ємним звуком та інтерактивними музичними ефектами, що допомагає ще глибше занурити глядачів у сценічне дійство. Завдяки цьому театральні режисери можуть впливати на глядача на ще більш глибокому рівні, використовуючи звук як повноцінний інструмент драматургії¹⁷.

Отже, музика є потужним засобом емоційного впливу в театральних виставах. Вона не лише доповнює сценічне дійство, а й допомагає передати глибину почуттів персонажів, підкреслити драматизм п'єси і зробити враження від театральної постановки незабутніми. Завдяки музиці театр стає ще більш емоційним та вражаючим мистецтвом, яке проникає в серця глядачів і залишає глибокий слід у їхній душі.

Функції музики у театральних виставах. Музика завжди відігравала важливу роль у театральному мистецтві, надаючи глибину емоційному сприйняттю, підкреслюючи драматизм подій і створюючи особливу атмосферу. Театр – це унікальне мистецтво, яке поєднує в собі драматичне слово, пластику рухів, декорації, світло і,вичайно ж, музику. Музика є не просто фоновим супроводом, а повноцінним елементом постановки, що підсилює емоційний вплив сценічного дійства та формує емоційний фон, задає темп розвитку подій та сприяє глибшому розумінню сюжету. Вона також впливає на підсвідомість глядачів, створюючи враження реальності подій, що розгортаються на сцені. Музичний супровід дозволяє одразу занурити глядача у певний настрій, підкреслити стиль і жанр вистави.

Вплив музики на емоції людини є надзвичайно потужним, оскільки вона безпосередньо взаємодіє з почуттями глядача, викликаючи асоціації, спогади та інтуїтивне розуміння подій на сцені. Музика може викликати радість, страх, тривогу, сум або піднесення, підсилюючи переживання глядачів та розкриваючи внутрішній світ персонажів. Завдяки своїй здатності впливати на підсвідомість, музика стає одним із найпотужніших засобів виразності у театрі. Наприклад, гучна і тривожна музика здатна створити атмосферу небезпеки, тоді як ніжна мелодія – передати теплоту і спокій. Меланхолійна мелодія може підкреслити трагізм сцени, а динамічна й ритмічна музика – створити

¹⁶ Липківська Г. К. Мультимедійні засоби на сучасній театральній сцені. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Серія : Сценічне мистецтво. 2018. Вип. 1. С. 103-115.

¹⁷ Кияновська Л. Соціокультурний аспект розвитку електронної музики в 50–70-х рр. XX ст. *Музичне мистецтво і культура: зб. статей Одеської державної музичної академії ім. А. В. Нежданової*. 2005. Вип. 6. Кн. 1. С. 114–124.

відчуття напруги чи ейфорії, або створенню легкого й комедійного настрою. Раптові зміни темпу та тональності можуть підсилити ефект несподіванки або підкреслити важливі зміни у розвитку подій. Крім того, поєднання музики з візуальними ефектами може поглибити сприйняття атмосфери, зробивши її більш виразною, а використання тиші між музичними фрагментами може ще більше загострювати очікування та напруженість у сцені¹⁸.

У класичних трагедіях часто використовуються оркестрові композиції, що додають масштабності та величності, створюючи ефект грандіозності та піднесення. У комедійних виставах музику можуть застосовувати для підкреслення гумористичних ситуацій через несподівані акценти або гротескні мелодії. У сучасних постановках використовуються електронні або експериментальні звуки, що сприяють створенню футуристичного чи навіть абстрактного настрою, який допомагає глядачеві зануритися у світ вистави.

Одна з найважливіших функцій музики у театральній виставі – це створення відповідної атмосфери, що допомагає глядачеві глибше відчувати настрій сцени, усвідомити емоційний стан героїв та повністю зануритися у події, що відбуваються на сцені

Створення атмосфери історичної епохи. Музичний супровід допомагає передати історичну або культурну специфіку місця, де відбувається дія. Вистави, що відтворюють події різних епох, часто використовують музику характерну для того часу, що робить постановку більш реалістичною й допомагає перенести глядачів у певний віковий період. Використання саме народних музичних мотивів або старовинних інструментів дозволяє відтворити дух епохи, що додає театральній постановці неповторності. Наприклад, у виставах, що відображають події середньовіччя, використовуються такі музичні інструменти, як лютня, арфа або орган, що сприяє відтворенню характерної атмосфери даної історичного періоду. Епоха бароко відзначається складними поліфонічними мелодіями, використанням клавесина та скрипкових ансамблів. XIX століття часто передається через романтичні симфонічні твори з використанням фортепіано та оркестру. Завдяки таким деталям глядачі навіть без слів можуть відчувати атмосферу відповідної епохи.

Такий прийом як *створення атмосфери місця подій* дуже важливий для вистав, що відображають історичні події або міфологічні сюжети. Особливу роль відіграє використання етнічної музики, яка не лише додає колориту, а й поглиблює зв'язок між виставою та культурною

¹⁸ Сидоренко М. Роль саундтреків у театральних постановках. Харків: Арт-прес, 2020. 198 с.

традицією. Так само у фантастичних або символічних постановках музика допомагає занурити глядача в незвичайний світ.

А ось використання народних мелодій або національних мотивів, може підкреслити культурний контекст подій і додати глибини загальному враженню від театральної вистави. Завдяки цьому театр стає ще більш виразним та занурює глядачів у свій неповторний світ.

Таким чином, музика є потужним інструментом у руках режисера та композитора, що керує емоціями й впливає на фізіологічний стан глядача, а, головне, допомагає створювати неповторну атмосферу вистави й підсилювати її драматичні моменти.

Грамотно підібраний музичний супровід змушує глядача глибше відчувати драму, співпереживати героям та залишатися емоційно залученим до розвитку подій. Вона може підсвідомо впливати на сприйняття сцени, посилюючи її значущість та емоційне навантаження. Так само, музика може виконувати функцію емоційного містка між різними сценами, допомагаючи плавно змінювати настрій та налаштування глядачів.

Підсилення драматизму в театральній виставі. Музика не лише доповнює сценічну дію, а й підкреслює драматичні моменти, слугуючи потужним засобом впливу на емоції глядачів. Вона здатна посилювати драматизм сцен, створювати атмосферу, підкреслювати внутрішній стан персонажів та навіть змінювати сприйняття сюжету. Використання музики у виставах допомагає загострювати конфлікти, а також спрямовувати увагу аудиторії на ключові моменти сюжету, посилюючи їхній емоційний ефект. Вона може викликати у глядача страх, напруження, тривогу або ж навпаки – радість, піднесення, захоплення. Наприклад, у трагедіях використовується похмура і драматична музика, яка створює атмосферу напруги та безвиході. Саме тому композитори та режисери ретельно підбирають музичний супровід для кожної вистави.

У сучасному театрі музичний супровід також відіграє важливу роль, підкреслюючи найважливіші моменти сюжету, допомагаючи акторам передати емоції та взаємодіяти з глядачем на глибшому рівні. Часто у театральній виставі музика використовується для акцентування кульмінаційних моментів вистави – гучні акорди можуть передати раптовий поворот подій або внутрішній вибух емоцій героя. Використання музичних пауз також може підсилити ефект напруженості. **Пауза та тиша** – як прийом несподіваного припинення звуку може викликати сильний психологічний ефект, адже глядач занурюється в стан напруги і залишається в очікуванні подальшого розвитку подій. Особливо ефективно це працює у моменти різких змін сюжету. Інколи

саме музичний супровід підсилює ефект драматичних пауз, що надає сцені більшого напруження. Наприклад, різкі зміни музичних тональностей можуть сигналізувати про несподівані події або підготовку до драматичного розвитку сюжету.

Одним із головних способів, яким музика підсилює драматизм, є її здатність підсилити переживання акторів на сцені. Часто саме завдяки музиці глядач може відчутти внутрішній світ персонажів, їхні переживання та мотивації. У драматичних сценах музика може нагнітати напругу, створюючи ефект очікування та передчуття кульмінації, а різні музичні теми можуть сприяти переживанню, страху, напруги, радості чи скорботи. Наприклад, у трагічних сценах використовуються повільні, мінорні мелодії, що підкреслюють глибину почуттів героїв. Натомість швидкі та динамічні ритми можуть підсилювати сценічну напругу чи передавати відчуття хаосу.

Іноді спокійна музика у напруженій сцені може викликати ще більший емоційний ефект. Наприклад, використання ніжної мелодії під час трагічної події може посилити її драматизм, створюючи ефект емоційного дисонансу. Такий метод особливо ефективний у сценах, де несподіванка відіграє важливу роль у розвитку сюжету.

Особливого значення музичний супровід набуває у виставах без слів, оскільки саме в таких постановках музика стає головним засобом комунікації між акторами й глядачами з метою точного відтворення настрою та характеру героїв, а також перебігу подій. У таких випадках музика замінює діалог, дозволяючи глядачеві інтуїтивно зрозуміти повний зміст сцени¹⁹.

Це особливо важливо у пантомімічних виставах або експериментальних театральних формах, де музика відіграє роль сполучного елемента між різними сценами та емоційними станами героїв.

Ще однією з важливих функцій, яку виконує музичний супровід – це **підсилення динаміки вистави**, що допомагає вибудовувати ритм сценічного дійства. Адже музика може виступати як засіб акцентування важливих моментів п'єси та посилення напруги, так й, навпаки, розряджати її. У більшості вистав музика виконує роль невидимого режисера, керуючи глядацьким сприйняттям і спрямовуючи його емоції у потрібному напрямку. Використання в театральних виставах різних стилів музики, таких як симфонічна, електронна або народна, може значно змінювати сприйняття сценічного дійства. Наприклад, у сучасних постановках часто використовують саунд-дизайн, що включає природні звуки або уривки голосових записів, створюючи додаткові відчуття реальності.

¹⁹ Клековкін О. THEATRICA: Лексикон. Київ: Фенікс, 2012. 800 с.

Перш за все, музика допомагає режисеру керувати ритмом вистави. Завдяки швидким або повільним темпам вона задає динаміку сценічної дії. Наприклад, бурхливий оркестровий супровід може підкреслити напружений конфлікт або кульмінаційний момент, тоді як спокійна мелодія здатна загострити ліричну сцену та створити атмосферу задумливості. У драматичних виставах музичні переходи сприяють плавному переходу від однієї емоційної сцени до іншої, допомагаючи глядачеві краще сприймати зміни у настрої героїв.

Крім того, музика виконує ще й функцію емоційного підсилювача, оскільки здатна викликати у глядача широкий спектр почуттів: від страху до захоплення, від радості до суму. Симфонічні звучання можуть підкреслити драматизм, а легкі мотиви – створити комічний ефект, а контрастність музичних тем дозволяє створювати несподівані повороти в розвитку сюжету, що може зробити виставу більш захопливою. Наприклад, у трагедіях музичний супровід може посилювати почуття безвиході й приреченості героїв. У комедійних виставах музика допомагає підкреслити гротескні моменти, сприяючи посиленню комічного ефекту.

Окрім цього, музика може підкреслювати внутрішній стан персонажів, допомагаючи розкривати їхню психологію. У багатьох театральних постановках композитори спеціально створюють музичні теми для певних героїв, що дозволяє краще передати їхню емоційну еволюцію протягом вистави²⁰.

Музика в театрі є досить потужним багатофункціональним інструментом, оскільки допомагає глядачеві ще й зрозуміти жанрову приналежність постановки. Наприклад, у комедійних виставах використовуються веселі та ритмічні мелодії, що підкреслюють гумористичні моменти, тоді як у трагедіях домінують повільні й меланхолійні мелодії, які підсилюють драматизм подій. В історичних або епічних драмах часто застосовуються оркестрові композиції, які додають величності та глибини сценічним подіям. А ось в містичних або фантастичних постановках можуть використовуватися електронні ефекти чи незвичайні звукові поєднання, що створюють відчуття таємничості та нереальності.

Таким чином, вміння правильно використовувати музику дозволяє режисерам та композиторам посилити враження від сценічного дійства і зробити виставу більш виразною та проникливою.

Театр – це синтез мистецтв, де слово, рух, світло і звук створюють єдине сценічне дійство. Одним із найважливіших засобів впливу на

²⁰ Черкашина-Губаренко М. Р. Музика і театр на перехресті епох: зб. ст.: у 2 т., Т. 2. Київ : Наука, 2002. 182 с.

глядача є музика, яка не тільки супроводжує події на сцені, а й значно підсилює їхню динаміку. Вона здатна посилити емоційний вплив, визначити темпоритм сцени та створити необхідний настрій, перетворюючи виставу на справжнє емоційне переживання.

Окрім емоційного впливу, музика у театральній виставі тісно взаємодіє з іншими сценічними елементами, такими як світлові ефекти, сценографія та акторська гра. Синхронізація музичних моментів із візуальними ефектами може створити ще більш виразну та захопливу картину, що поглиблює вплив на глядача. Наприклад, драматична музика у поєднанні з затемненням сцени може створити ефект передчуття, тоді як світла, повітряна мелодія у поєднанні з яскравим освітленням може символізувати надію чи щастя. Різкі музичні переходи можуть супроводжувати зміну освітлення, підкреслюючи контраст між сценами. Також музика може виступати ритмічним провідником для рухів акторів, допомагаючи їм синхронізувати жести та міміку з загальним темпом сцени. Крім того, музика може бути використана для маркування певних локацій чи подій у виставі, допомагаючи орієнтувати глядача у просторі сценічного дійства²¹.

Одним із важливих аспектів є синергія музики та акторської гри. Вдале музичне оформлення може підсилити ефект драматичних пауз підкреслити драматичність сцені, що надає сюжету більшого напруження або, навпаки, розрядити напругу, створюючи комічний ефект. Також музика може допомагати акторам у вираженні почуттів – наприклад, підкреслювати хвилювання персонажа через пульсуючий ритм або посилювати його смuteк за допомогою глибоких і протяжних звуків струнних інструментів. Крім того, музичний супровід може задавати ритм не лише окремим сценам, а й усій виставі, структуруючи її хід та допомагаючи акторам краще орієнтуватися в динаміці подій.

Костюми акторів також можуть бути тісно пов'язані з музикою, оскільки часто відображають характер музичних тем та ритмів. Наприклад, у швидких і динамічних сценах костюми можуть мати яскраві кольори та легкі тканини, які підкреслюють рух. Водночас у драматичних сценах використовується більш стримана палітра кольорів і матеріалів, що відповідає настрою музичного супроводу.

Не менш важливою є взаємодія музики зі сценографією. Візуальний образ сцени, декорації та загальна стилістика постановки мають гармонійно поєднуватися з музичним супроводом. Наприклад, у виставах, що відображають історичні події, використання автентичної музики допомагає занурити глядача в певну епоху. Також важливу роль

²¹ Гончаренко В. П. Візуальні та музичні ефекти у виставах. Полтава: Арт-простір, 2021. 285 с.

відіграє ритмічна узгодженість змін декорацій та музичних фрагментів, що створює відчуття плавності й цілісності вистави. У сучасних театральних постановках часто використовуються інтерактивні сценічні елементи, які синхронізуються з музикою, створюючи ефект занурення в події²².

Світлове оформлення також взаємодіє з музикою, підсилюючи емоційний ефект сценічної дії. Наприклад, яскраві світлові акценти можуть супроводжувати кульмінаційні моменти музичних партій, тоді як м'яке освітлення сприяє створенню ліричного або загадкового настрою. Світлові ефекти можуть змінюватися відповідно до музичного ритму, що додає глибини сприйняттю сценічного простору.

Отже, музика є невід'ємною частиною театральної постановки, яка в гармонії з іншими елементами театральної дії створює цілісний та виразний сценічний образ. Така взаємодія з акторською грою, сценографією, світлом і костюмами дозволяє зробити виставу більш емоційно насиченою та впливовою, залишаючи вражаючий слід у серцях глядачів.

Однією з головних функцій музики в театрі є *створення настрою*. Від ліричних мелодій до драматичних акордних прогресій – кожен музичний елемент допомагає передати емоційний стан персонажів, напругу або розрядку конфлікту. Наприклад, драматична музика посилює відчуття тривоги, а легка й весела – викликає радість та невимушеність. Деякі музичні фрагменти здатні навіть передавати символічні значення, додаючи глибину сценічним діям.

Також музика відіграє структурну роль, допомагаючи розмеловувати сцени та епізоди вистави. Завдяки зміні музичного супроводу можна позначати перехід до нового етапу дії, зміну простору чи часу. Наприклад, у багатьох класичних та сучасних постановках музика використовується для акцентування кульмінаційних моментів або змін настрою.

Музика також може *підкреслювати психологічні стани персонажів*. Інколи, навіть без слів, вона може передати внутрішню боротьбу героя, його страхи або прагнення²³.

Наприклад, у трагедіях класичного театру музичний супровід допомагає розкрити глибину переживань персонажа, викликаючи співпереживання у глядачів.

Другою важливою функцією є *підкреслення характеру персонажів*. Окрім музичні теми можуть супроводжувати певних героїв, що

²² Ковальчук О. В. Сценографічна практика у просторі ХХ століття: київські реалії . ІПСМ НАМ України. Київ : Видавництво «Фенікс», 2019. 272 с. : іл.

²³ Фількевич Г.М. Музика в драматичному театрі. Київ : КДІТМ, 2004. 72 с.

допомагає глядачам краще розуміти їхні емоції та внутрішній світ. За допомогою певних мотивів можна передати риси характеру героїв, їхню внутрішню боротьбу, почуття та емоції. Часто в театрі використовуються повторювані музичні теми, що асоціюються з конкретним персонажем або подією. Завдяки цьому глядач підсвідомо сприймає музичний супровід як частину сценічного дійства, що поглиблює розуміння героїв і розвитку сюжету. Наприклад, класичний прийом «лейтмотиву» використовується для підкреслення важливих рис персонажа або нагадування про нього під час розвитку сюжету: ліричні герої можуть мати ніжну, мелодійну тему, а негативні персонажі – тривожну й різку. Це створює додатковий емоційний зв'язок між глядачами та героями.

Музика допомагає розкрити характери персонажів та розвиток сюжету, особливо акцентувати кульмінаційні моменти. Крім того, вона може виконувати символічну роль, вказуючи на певні теми чи ідеї постановки, що робить її важливим засобом художнього вираження. Наприклад, використання повторюваного музичного мотиву, пов'язаного з певним персонажем, може підсвідомо підсилювати його значення в історії. Музика також може створювати контрасти – наприклад, спокійна мелодія в напруженій сцені може викликати ще більший емоційний ефект, підкреслюючи абсурдність або іронію ситуації.

Також музика може бути засобом підсилення *драматичного ефекту*, що допомагає зробити сцену більш виразною та зворушливою. Деякі моменти вистави без музичного супроводу могли б сприйматися менш емоційно, тоді як правильно підібрана мелодія здатна викликати у глядачів сильні переживання. Наприклад, у трагічних сценах може звучати тужлива музика, яка посилює відчуття безвиході та жалю.

ВИСНОВКИ

Музика – це душа театральної вистави, яка відіграє важливу роль, впливаючи на емоційне сприйняття глядачів, а також може виступати як окремий засіб художньої виразності або гармонійно поєднуватися з іншими елементами сценічного мистецтва. Музичний супровід допомагає створювати атмосферу, передавати емоції, підкреслювати характер героїв та посилювати драматизм сцен. Без неї багато театральних вистав могли б втратити свою глибину та емоційний вплив. Адже завдяки гармонійному поєднанню музики та театру глядачі мають можливість глибше зануритися у світ мистецтва, відчуті емоції героїв та прожити разом з ними незабутні моменти.

Таким чином, музика є не лише доповненням до театального дійства, а й одним із ключових його елементів. Вона допомагає акторам

і режисерам глибше передавати ідеї вистави, робить сценічне дійство більш цілісним та сприяє створенню незабутніх моментів у театральному мистецтві. Її вплив на глядачів є надзвичайно потужним, адже вона допомагає передавати емоції, підтримувати ритм вистави та формувати унікальну атмосферу кожної сценічної постановки.

АНОТАЦІЯ

Музика відіграє надзвичайно важливу роль у сценічних постановках драматичного театру, оскільки вона допомагає створювати атмосферу, підкреслювати емоційний стан персонажів, розкривати тематику п'єси та посилювати вплив вистави на глядача. Вона є невід'ємною частиною театрального мистецтва, сприяючи глибшому зануренню в сюжет і зміст п'єси, роблячи сценічне дійство більш живим і переконливим. Сучасний театр все більше експериментує з музичним супроводом, використовуючи новітні технології та інтерактивні елементи. Розуміння ролі музики в театральному мистецтві дозволяє не тільки зберігати традиції, а й розширювати можливості сценічного вираження. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю глибшого аналізу музики як невід'ємного компонента драматичних вистав.

Література

1. Аристотель. Поетика. Харків : Фоліо, 2018. 160 с.
2. Брехт Б. Про мистецтво театру. Київ : Мистецтво, 1977. 366 с.
3. Брокетт Оскар Г., Гілді Франклін Г. Історія театру. Київ : Літопис, 2014. 730 с.
4. Гончаренко В. Візуальні та музичні ефекти у виставах. Полтава: Арт-простір, 2021. 285 с.
5. Гончаренко П. Вагнерівська музична драма. Київ : Видавництво КНУКіМ, 2016. 220 с.
6. Дмитрієв В. Французька музика XIX століття. Харків : Видавництво ХНУМ, 2014. 276 с.
7. Іванова Л., Куколь Г., Черкашина М. Історія опери. Західна Європа. XVII–XIX століття : навч. посібник. Київ : Заповіт, 1998. 384 с.
8. Кияновська Л. Соціокультурний аспект розвитку електронної музики в 50–70-х рр. XX ст. *Музичне мистецтво і культура: зб. статей Одеської державної музичної академії ім. А. В. Нежданової*. 2005. Вип. 6. Кн. 1. С. 114–124.
9. Клековкін О. THEATRICA: Лексикон. Київ: Фенікс, 2012. 800 с.
10. Ковальчук О. В. Сценографічна практика у просторі XX століття: київські реалії. ПСМ НАМ України. Київ : Видавництво «Фенікс», 2019. 272 с. : іл.

11. Левченко М. Симфонічна музика у драматичному театрі. Дніпро : Культура і мистецтво, 2019. 310 с.
12. Левченко О. Театр у системі філософської антропології : монографія. Нац. центр театр. мистецтва ім. Леся Курбаса. Київ : НЦТМ ім. Леся Курбаса, 2012. 289 с.
13. Липківська Г. К. Мультимедійні засоби на сучасній театральній сцені. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Серія : Сценічне мистецтво. 2018. Вип. 1. С. 103–115.
14. Лисенко М. Симфонічне мистецтво романтизму. Одеса: Видавництво ОНМА, 2013. 280 с.
15. Петренко В. Оркестрова музика XIX століття. Львів: Видавництво ЛНМА, 2010. 256 с.
16. Роджерс Т. Музика і емоції в театрі Відродження. Одеса, 2018. 260 с.
17. Сидоренко М. Роль саундтреків у театральних постановках. Харків: Арт-прес, 2020. 198 с.
18. Сокаль О. Музичне мистецтво романтизму. Київ: Музична академія, 2015. 312 с.
19. *Фількевич Г. Музика в драматичному театрі*. Київ : КДІТМ, 2004. 72 с.
20. Черкашина-Губаренко М. Музика і театр на перехресті епох: 36. ст.: У 2 т., Т. 2. Київ : Наука, 2002. 182 с.
21. Carter, T. Monteverdi Musical Theater. Yale University Press, 2005. 284 p.
22. Haar J. Essays on Italian poetry and music in the Renaissance, 1350-1600, Berk. [a. o.], 1986. 272 p.
23. Hertz, D. Music in European capitals: Gallant Style, 1720–1780. W. W. Norton & Company, 2003. 432 p.
24. Taruskin, R. History of Western Music: Music of the Seventeenth and Eighteenth Centuries. Oxford University Press, 2009. 512 p.

Information about the author:

Ivanenko Olena Anatoliivna,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department

of Musicology and Music Education

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

18/2, Bulvarno-Kudriavska str, Kyiv, 04053, Ukraine